

Quicksan flora en fauna Landgoed De Acht Morgen, gemeente West Maas en Waal

September 2017

P17-147/W1345

Auteur: S. Westbroek

Natuur-Wetenschappelijk Centrum

078-6213921

nwcadvies@nwcadvies.nl

www.nwcadvies.nl

**Quicksan flora en fauna
Landgoed De Acht Morgen,
gemeente West Maas en Waal**

Quickscan flora en fauna Landgoed De Acht Morgen, gemeente West Maas en Waal

Opdrachtgever: Gemeente West Maas en Waal

Uitvoering: Natuur-Wetenschappelijk Centrum

Samenstelling: Sanne Westbroek

Veldwerk: Jos Koopman, Koen Woerdenbag

Foto's: Koen Woerdenbag

Quickscan flora en fauna Landgoed De Acht Morgen, gemeente West Maas en Waal
[Samenst.: Westbroek, S.] [Foto's: Woerdenbag, K.]. Met lit. opg., Dordrecht: Strix/NWC].

Trefw.: Wet natuurbescherming, recreatiepark, De Acht Morgen, Appeltern, gemeente West Maas en Waal

W1345/P17-147

Niets uit deze uitgave mag openbaar worden gemaakt of verveelvoudigd, door middel van; druk, fotokopie, microfilm of op enige andere wijze, zonder toestemming van de uitgever of de opdrachtgever.

Dordrecht, september 2017

Inhoud

1	Inleiding	7
2	Gebiedsbeschrijving en voorgenomen plannen	9
3	Wettelijk kader	13
4	Methode	17
5	Resultaten	21
6	Effecten, verplichtingen en aanbevelingen	27

Referenties

Bijlagen:

Bijlage 1: Beschermde soorten Wet natuurbescherming

Bijlage 2: Vleermuizen en ruimtelijke ingrepen

Bijlage 3: Vogels en ruimtelijke ingrepen

Samenvatting

Onderstaande tabel geeft de conclusies uit voorliggend rapport weer. Voor de volledigheid en om een verkeerde interpretatie te voorkomen, dient ook hoofdstuk 6 (effecten, verplichtingen en aanbevelingen) gelezen te worden.

Soortgroep	Bevindingen	Effecten beschermde soorten	Verplichtingen
Vleermuizen	Bomen met vleermuisgeschikte holtes aanwezig en plangebied geschikt als onderdeel van foerageergebied	Mogelijk vernietiging vaste verblijfplaatsen en/of aantasting foerageergebied	Aanvullend onderzoek bestaande uit vier inventarisaties; Twee in de periode half mei - half juli en twee in de periode half augustus - begin oktober
Grondgebonden zoogdieren	Mogelijk vaste verblijfplaatsen van de Das en de Steenmarter binnen het plangebied	Mogelijk vernietiging en/of verstoring vaste verblijfplaatsen en/of functionele leefomgeving	Aanvullend onderzoek met cameravallen en 3x verspreid over het jaar zoeken naar dassenspooren
Vogels vaste verblijfplaats	- Mogelijk vaste verblijfplaatsen van de Buizerd, Sperwer, Boomvalk, Steenuil en Ransuil binnen het plangebied - Mogelijk bomen die dienst doen als roestplaats voor de Ransuil - Nesten van Boerenzwaluw binnen plangebied	Mogelijk vernietiging en/of verstoring vaste verblijfplaatsen en/of functionele leefomgeving	- Aanvullend onderzoek naar de Buizerd, de Sperwer en de Boomvalk bestaande uit vier veldbezoeken in de periode maart - half mei - Aanvullend onderzoek naar de Steenuil en de Ransuil bestaande uit drie avondbezoeken en een dagbezoek in de periode februari - eind april - Bij kapwerkzaamheden in de periode augustus - maart check door ecologisch deskundige op roestplaatsen Ransuil - Schuurtje met nesten Boerenzwaluw niet slopen als ze aan het broeden zijn/zolang de jongen nog niet zijn uitgevlogen (globaal van begin april tot half oktober)
Overige vogels	Plangebied geschikt als broedlocatie	Verstoring	Buiten broedseizoen (globaal half maart t/m half juli) werken of check broedgevallen vlak voorafgaand aan werkzaamheden
Amfibieën	Plangebied geschikt als leefgebied (voortplantings- en landbiotoop) voor de Kamsalamander en de Poelkikker	Mogelijk doden en verwonden individuen en/of aantasting functionele leefomgeving	- Aanvullend onderzoek naar de Kamsalamander bestaande uit 2 tot 4 bezoeken in de periode april - augustus - Aanvullend onderzoek naar de Poelkikker bestaande uit twee veldbezoeken in de periode mei - september
Vissen	Geen beschermde soorten	Geen	Zorgplicht. Bijvoorbeeld: - Werkzaamheden in water buiten voortplantingsperiode (maart t/m juli) - Eerst roering aanbrengen in water - Eén richting op werken - Geen werkzaamheden in water bij ijs op het water
Watergebonden ongewervelden	Geen beschermde soorten	Geen	Zorgplicht
Vaatplanten	Geen beschermde soorten	Geen	Zorgplicht

1. Inleiding

Er bestaan plannen om in de gemeente West Maas en Waal, ten noordwesten van Appeltern, een recreatiepark genaamd 'Landgoed De Acht Morgen' te realiseren. Ten behoeve van deze plannen worden mogelijk bebouwing gesloopt, bomen gekapt en watergangen verbreed/vergraven.

In het kader van de Wet natuurbescherming dient bij dergelijke ruimtelijke ingrepen en bestemmingsplanprocedures onderzoek gedaan te worden naar de aanwezige natuurwaarden en dient een beoordeling gemaakt te worden van eventuele negatieve effecten van de plannen op deze waarden.

De gemeente West Maas en Waal heeft het Natuur-Wetenschappelijk Centrum (NWC) opdracht gegeven om voor de locatie nabij Appeltern een quickscan flora en fauna uit te voeren en voor advisering omtrent de relevante natuurwetgeving.

Figuur 1: Ligging van het plangebied (rood omcirkeld) in de omgeving

Bron kaartmateriaal: Google Maps

Figuur 2: Begrenzing van het plangebied en deel dat niet betreden kon worden (rood omlijnd)

2. Gebiedsbeschrijving en voorgenomen plannen

Gebiedsbeschrijving

Het plangebied bevindt zich aan de Dijkgraaf de Leeuwweg, ten noordwesten van de bebouwde kom van Appeltern (gemeente West Maas en Waal), in de provincie Gelderland (figuur 1 op de vorige pagina). In de huidige situatie bestaat het noordoostelijk deel van het plangebied uit een agrarisch bedrijf, bestaande uit een woonhuis en kippenschuren. Het deel van het plangebied waar de kippenschuren zich bevinden mocht ten tijde van het veldbezoek niet betreden worden en is derhalve niet meegenomen in de quickscan flora en fauna (figuur 2 op de vorige pagina). Het overige deel van het plangebied bestaat uit weiland dat wordt begraasd door koeien en schapen. Daarnaast zijn verspreid binnen het plangebied bosschages en solitaire bomen aanwezig. Ook bevinden zich binnen dit deel enkele opstallen in de vorm van een houten schuurtje en een container. Er is oppervlaktewater aanwezig in de vorm van sloten, poelen en een plas. Voor een impressie van het plangebied, zie foto's 1 t/m 6.

Foto 1: Woonhuis

Foto 2: Opstal binnen het plangebied

Foto 3: Grasland begraasd door koeien

Foto 4: Poel binnen het plangebied

Foto 5: Plas binnen het plangebied

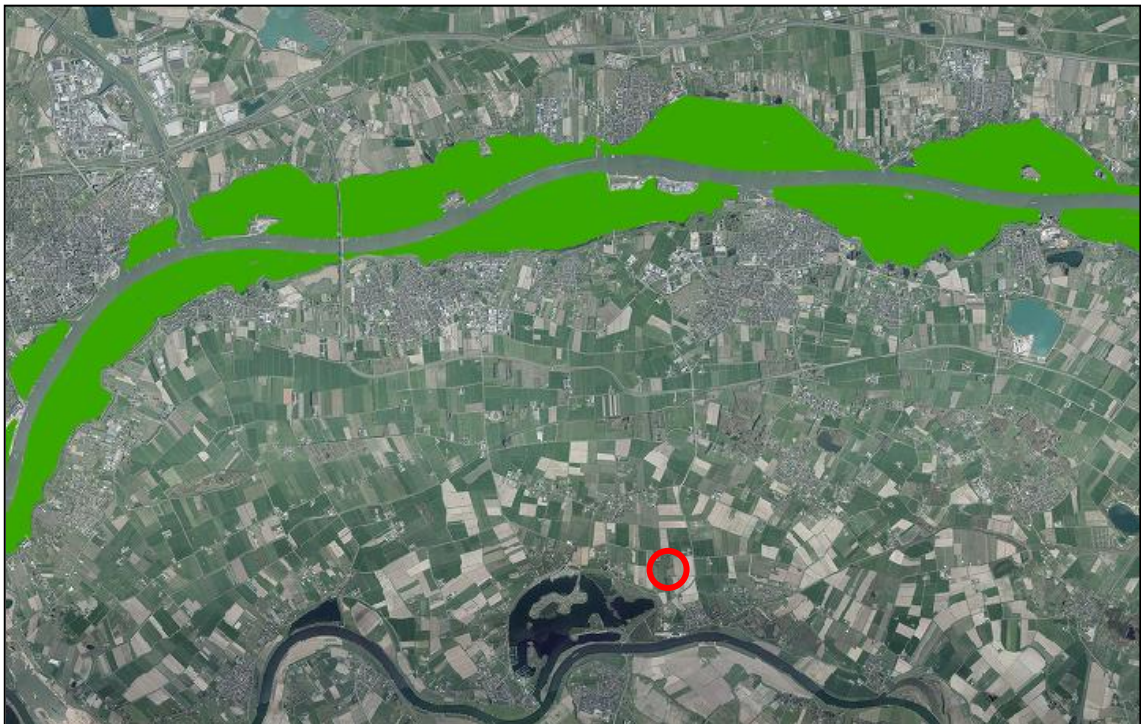

Foto 6: Smalle sloot binnen het plangebied

Beschermde gebieden

Het dichtstbijzijnde gebied dat onder de bescherming van de Wet natuurbescherming valt, is Natura 2000-gebied 'Rijntakken'. Dit gebied bevindt zich op ruim 5 kilometer afstand vanaf het plangebied (figuur 3). Vanwege deze grote afstand worden er geen significant nadelige effecten op de aangewezen habitattypen en doelsoorten van Natura 2000-gebieden verwacht als gevolg van verstoring door geluid, licht, trillingen en dergelijke. Voor deze storingsfactoren is daarom geen verdere toetsing aan de natuurwetgeving nodig. Bij een verwachte toename in stikstofdepositie, bijvoorbeeld als gevolg van uitstoot door een toename in verkeersgeneratie of uitstoot door de te realiseren bebouwing, is wel een toetsing in het kader van de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) nodig. Een dergelijke toetsing is niet opgenomen in deze rapportage.

Tot slot maakt het plangebied geen deel uit van het Gelders natuurnetwerk (GNN) of de groene ontwikkelingszone van Gelderland (figuur 4 op de volgende pagina). Omdat er, als gevolg van de voorgenomen plannen, geen oppervlakte aan GNN-gebied verloren gaat, is er geen verdere toetsing aan de wet- en regelgeving omtrent het GNN nodig.

Figuur 3: Ligging plangebied (rood omcirkeld) t.o.v. Natura 2000-gebied Rijntakken (groen gearceerd)

Bron: http://kaarten.gelderland.nl/viewer/app/thema_natura2000

Figuur 4: Ligging plangebied (rood omcirkeld) t.o.v. het Gelders natuurnetwerk (donkergroen gearceerd) en de groene ontwikkelingszone (lichtgroen gearceerd)

Bron: http://kaarten.gelderland.nl/viewer/app/thema_kernkwaliteiten

Voorgenomen plannen

Er bestaan plannen voor de realisatie van een recreatiepark genaamd 'Landgoed De Acht Morgen', ten noordwesten van de bebouwde kom van Appeltern (gemeente West Maas en Waal). Uitgangspunt van de ontwikkeling is dat de bestaande bosschage aan de Dijkgraaf de Leeuwweg zal worden behouden, evenals de bestaande A-watergang en de aanwezige plas. Mogelijk wordt het water wel verbreed/vergraven. De houtsingel rondom het perceel aan de Dijkgraaf de Leeuwweg 58 wordt behouden. Mogelijk worden de bestaande schuren op deze locatie op termijn wel gesloopt.

3. Wettelijk kader

In Nederland is de bescherming van belangrijke natuurwaarden vanaf 2017 wettelijk vastgelegd in de Wet natuurbescherming (Wnb). Het gaat hierbij zowel om bescherming van soorten als bescherming van gebieden.

Soortbescherming

Voor dier- en plantensoorten zijn in de Wnb een aantal verbodsbepalingen opgenomen, waarvan vooral de artikelen 3.1, 3.5 en 3.10 belangrijk zijn in het kader van flora- en faunaonderzoek bij onder andere ruimtelijke ontwikkelingen (tekstvak 1).

Artikelen 3.1, 3.5 en 3.10 Wet natuurbescherming:

Artikel 3.1

1. Het is verboden opzettelijk van nature in Nederland in het wild levende vogels van soorten als bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn te doden of te vangen.
2. Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen.
3. Het is verboden eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te rapen en deze onder zich te hebben.
4. Het is verboden vogels als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te storen.

Artikel 3.5

1. Het is verboden in het wild levende dieren van soorten, genoemd in bijlage IV bij de Habitatrichtlijn, bijlage II bij het Verdrag van Bern of bijlage I bij het Verdrag van Bonn, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen.
2. Het is verboden dieren als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te verstoren.
3. Het is verboden eieren van de dieren als bedoeld in het eerste lid in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen.
4. Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in het eerste lid te beschadigen of te vernielen.
5. Het is verboden planten van soorten, genoemd in bijlage IV bij de Habitatrichtlijn of bijlage I bij het Verdrag van Bern, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen of af te snijden, te onwortelen of te vernielen.

Artikel 3.10

1. Het is verboden:
 - a) In het wild levende zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen en kevers van de soorten genoemd in de bijlage, onderdeel A bij deze wet, opzettelijk te doden of te vangen;
 - b) De vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in onderdeel a opzettelijk te beschadigen of te vernielen;
 - c) Vaatplanten van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel B bij deze wet, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te onwortelen of te vernielen.

De verbodsbepalingen uit de artikelen gelden overal in Nederland, ongeacht het type of de omvang van de werkzaamheden of activiteiten die uitgevoerd worden. De bepalingen uit de Wnb kunnen daarom van invloed zijn op ruimtelijke ingrepen, zoals het aanleggen van infrastructuur, het slopen en realiseren van bebouwing, het uitbreiden van industriegebieden en het kappen van bomen. Ook bij het opstellen of herzien van bestemmingsplannen zijn de bepalingen uit de Wnb van belang. In het kader van het zorgvuldigheidsbeginsel en het voorzorgsbeginsel (Algemene Wet Bestuursrecht) dient bij het opstellen en herzien van bestemmingsplannen en bij (ruimtelijke) activiteiten een toetsing aan de Wnb plaats te vinden. Deze toetsing moet de volgende onderdelen bevatten:

- Een inventarisatie van het voorkomen van wettelijk beschermde dier- en plantensoorten in het plangebied en binnen de invloedssfeer van de activiteit;
- Een inventarisatie en beoordeling van (significant) nadelige effecten als gevolg van de activiteit, op beschermde soorten die binnen het plangebied en/of binnen de invloedssfeer van de activiteit aanwezig zijn;
- Indien nodig een opname van maatregelen die de negatieve effecten op de beschermde soorten en hun leefgebieden mitigeren en/of compenseren.

De Wnb kent drie categorieën van beschermde soorten die ook terug te vinden zijn in de artikelen met verbodsbepalingen: alle vogels uit de Europese Vogelrichtlijn (artikel 3.1), alle soorten die in de Europese Habitatrichtlijn vermeld worden (artikel 3.5) en “overige soorten” (artikel 3.10) die alleen op nationaal niveau beschermd worden. Provincies mogen afwijken van de lijst met “overige soorten” door vrijstelling te verlenen voor bepaalde soorten. Hierdoor kan deze lijst per provincie verschillen. Een overzicht van alle beschermde soorten is te vinden in bijlage 1.

Soorten Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn

Wanneer één of meerdere verbodsbepalingen uit artikel 3.1 en/of artikel 3.5 Wnb overtreden worden door de voorgenomen activiteit, dient een ontheffing aangevraagd te worden bij de provincie waarin de activiteit plaatsvindt. Een ontheffing voor het overtreden van verbodsbepalingen wordt voor soorten uit de Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn alleen verleend wanneer voldaan wordt aan *elk* van de volgende voorwaarden:

- Er bestaat geen andere bevredigende oplossing;
- Zij is nodig:
 - a) In het belang van de volksgezondheid of de openbare veiligheid; of
 - b) In het belang van een dwingende reden van groot openbaar belang; of
 - c) In het belang van de veiligheid van het luchtverkeer;

- Er wordt geen afbreuk gedaan aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan.

Voor vogels kan echter geen beroep gedaan worden op belang b “dwingende reden van groot openbaar belang”.

Wanneer overtreding van de verbodsbepalingen voorkomen kan worden door het treffen van mitigerende maatregelen, is het aanvragen van een ontheffing niet nodig. Wel kan in dergelijke gevallen toch ontheffing aangevraagd worden om de te treffen maatregelen goed te laten keuren. Indien het bevoegd gezag de maatregelen goedkeurt, wordt door hen een “positieve afwijzing” afgegeven.

Bij de aanvraag van een ontheffing in het kader van de Wnb zijn een activiteitenplan en, in sommige gevallen, een compensatieplan noodzakelijk. Hierin staan de bevin- dingen uit de flora- en faunatoets vermeld en worden maatregelen beschreven die uit- gevoerd zullen worden om ervoor te zorgen dat de nadelige effecten op beschermde plant- en diersoorten in en binnen de invloedssfeer van de activiteit zoveel mogelijk te voorkomen, dan wel te beperken.

Overige soorten

Voor de soorten uit deze categorie geldt een vrijstelling van de verbodsbepalingen uit artikel 3.10 mits een door het ministerie van EZ goedgekeurde gedragscode van toe- passing is op de activiteit. Indien aantoonbaar gewerkt kan worden volgens een der- gelijke gedragscode, hoeft geen ontheffing aangevraagd te worden voor het over- treden van één of meerdere verbodsbepalingen uit artikel 3.10 van de Wnb.

Indien er geen goedgekeurde gedragscode van toepassing is op de activiteit of het niet mogelijk is om volgens een dergelijke gedragscode te werken, dient bij overtreding van verbodsbepalingen wel een ontheffing aangevraagd te worden. De ontheffing kan voor deze soorten echter op grond van meer belangen verleend worden dan het geval is voor de Vogel- en Habitatrichtlijnsoorten.

Zorgplicht

Tenslotte geldt voor alle plant- en diersoorten (ook de onbeschermde) de zorgplicht uit artikel 1.11 van de Wet natuurbescherming. Deze houdt in dat mogelijke nadelige gevolgen voor planten en dieren, voor zover redelijk, zoveel mogelijk vermeden moe- ten worden.

4. Methode

Vanwege de grootte van het plangebied was het niet mogelijk om met één veldbezoek de (potentieel) beschermde natuurwaarden van het gehele plangebied te inventariseren. De quickscan die is uitgevoerd, bestond daarom uit een tweetal veldbezoeken en een kort literatuuronderzoek. Voor het literatuuronderzoek is gebruikgemaakt van eigen gegevens van het NWC en van verspreidingsgegevens van soorten verzameld door instanties zoals RAVON en de Vlinderstichting.

Op basis van het literatuuronderzoek is bepaald voor welke soortgroepen de aanwezigheid en/of geschiktheid van het plangebied onderzocht diende te worden; tijdens het veldbezoek is aandacht besteed aan de functie van het plangebied voor vleermuizen, vogels met een vaste verblijfplaats en beschermde grondgebonden zoogdieren, amfibieën, vissen, watergebonden ongewervelden en vaatplanten. Op basis van habitateisen, verspreidingsgegevens en kenmerken van het plangebied, kan gesteld worden dat beschermde soorten uit overige soortgroepen niet binnen het plangebied voorkomen.

De veldbezoeken zijn uitgevoerd door twee ecologen van het NWC. Tabel 1 geeft een overzicht van de data waarop de veldbezoeken zijn uitgevoerd en van de weersomstandigheden die op die dagen door de medewerkers in het veld zijn gemeten of ingeschat.

Tabel 1: Weersomstandigheden per veldbezoek

Datum	Temp. (°C)	Bewolking (1-8)	Wind (Bft)
02/08/2017	23,5	7/8	2
03/08/2017	23	5/8	4

Vleermuizen

Alle vleermuissoorten worden beschermd door de Wet natuurbescherming (bijlage 2). Het plangebied is daarom beoordeeld op de mogelijke waarde voor vleermuizen. Hierbij is beoordeeld in hoeverre de bebouwing en bomen binnen het plangebied geschikt zijn als verblijfplaats voor vleermuizen. Er is onder andere gelet op het type bouw materiaal, de aanwezigheid van spouwgaten en andere openingen in de bebouwing, waardoor vleermuizen geschikte ruimtes, zoals de spouw, kunnen bereiken en op de aanwezigheid en kenmerken van holtes en spleten in bomen. Ook is gelet op sporen van vleermuizen, zoals keuteltjes, afgebeten insectenvleugels en aanwezigheid van meststrepen bij eventuele invliegopeningen. Zulke sporen zijn in de praktijk echter lastig te vinden. Wanneer deze niet worden aangetroffen, betekent dit daarom niet automatisch dat er geen vleermuizen aanwezig kunnen zijn. Daarnaast is beoordeeld of er binnen en in de directe omgeving van het plangebied potentieel belangrijke vliegroutes en/of foerageergebied aanwezig zijn, zoals bomenrijen, andere groene, lijnvormige landschapselementen en (kleinschalige) weilanden en andere half open gebieden. Hierbij is

tevens gelet op het aanbod van geschikt foerageergebied in de omgeving van het plangebied.

Grondgebonden zoogdieren

Uit verspreidingsgegevens van de Zoogdierverseniging en Waarneming.nl blijkt dat de beschermde Eekhoorn (*Sciurus vulgaris*), Das (*Meles meles*) en Steenmarter (*Martes foina*) in de omgeving van het plangebied voorkomen. Om deze reden is tijdens de quickscan beoordeeld in hoeverre het plangebied geschikt is voor deze diersoorten en is gezocht naar sporen waaruit de aanwezigheid van deze soorten afgeleid kan worden, zoals eekhoornnesten, dassenburchten, loopsporen, prooiresten, vraatsporen en uitwerpselen.

Vogels met een vaste verblijfplaats

Vogels met een vaste verblijfplaats worden jaarrond beschermd door de Wet natuurbescherming. Dit geldt ook voor hun functionele leefomgeving (bijlage 3). Voorbeelden van vogels die vaste verblijfplaatsen hebben, zijn de Huismus (*Passer domesticus*), de Gierzwaluw (*Apus apus*), de Buizerd (*Buteo buteo*) en de Sperwer (*Accipiter nisus*). Tijdens de quickscan is het plangebied onderzocht op de aanwezigheid van broedplaatsen van vogels met een vaste verblijfplaats en is bepaald welke gevolgen de voorgenomen plannen voor deze vogels met zich meebrengen. Hierbij is gelet op sporen (braakballen, veren, uitwerpselen, etc.), nesten (o.a. horsten en oude kraaiennesten) en waarnemingen van de betreffende vogelsoorten (geluid/zicht/territoriumindicerend gedrag). Tevens is bekeken of het gebied een significant onderdeel zou kunnen zijn van de functionele leefomgeving van een vogelsoort met een vaste verblijfplaats.

Amfibieën

Uit verspreidingsgegevens van stichting RAVON blijkt dat de beschermde Kamsalamander (*Triturus cristatus*) en Poelkikker (*Pelophylax lessonae*) in de omgeving van het plangebied voorkomen. Om deze reden is tijdens het veldbezoek beoordeeld in hoeverre het plangebied geschikt leefgebied vormt voor deze soorten. Hierbij is onder andere gelet op de aanwezigheid van heggen of struweel, begroeide oeverzones en geschikt voortplantingswater.

Vissen

Volgens gegevens van stichting RAVON komt de beschermde Grote modderkruiper (*Misgurnus fossilis*) in de omgeving van het plangebied voor. Om deze reden is het oppervlaktewater binnen het plangebied steekproefsgewijs bevist met behulp van steeknetten en elektrische visapparatuur. Alle gevangen vissen zijn ter plaatse op naam gebracht en weer teruggezet in de watergang waar ze gevangen zijn.

Watergebonden ongewervelden

In het oppervlaktewater binnen het plangebied zou de beschermde waterslak Platte schijfhoren (*Anisus vorticulus*) voor kunnen komen. Tijdens de quickscan is het oppervlaktewater daarom met behulp van een schepnet bemonsterd. Hierbij is het schepnet door de onderwatervegetatie gehaald en is zo min mogelijk bodemmateriaal meegenomen. Daarnaast is beoordeeld in hoeverre de watergang geschikt is als leefgebied voor deze soort.

Vaatplanten

Binnen het plangebied zouden beschermde vaatplanten voor kunnen komen. Tijdens de quickscan is daarom op de aanwezigheid van en geschiktheid van het gebied voor deze soorten gelet. Aan de hand hiervan zijn de gevolgen van de plannen voor beschermde vaatplanten bepaald.

5. Resultaten

Vleermuizen

De bebouwing binnen het plangebied is niet geschikt als vaste verblijfplaats voor vleermuizen. Dit vanwege het ontbreken van een spouw en andere geschikte ruimtes (spleten en openingen) waarin vleermuizen kunnen verblijven. Een deel van de bebouwing is bovendien gemaakt van ongeschikt materiaal, zoals hout en staal. Dit materiaal zorgt voor een instabiel klimaat; in de zomer is het te warm en in de winter te koud. Om deze redenen kan aanwezigheid van vaste verblijfplaatsen van vleermuizen in bebouwing op basis van het veldbezoek met voldoende zekerheid worden uitgesloten.

Wel beschikken enkele bomen binnen het plangebied over holtes en spleten die geschikt zijn om te dienen als vaste verblijfplaats voor vleermuizen (foto 7 en figuur 5). Voorbeelden van vleermuissoorten die een vaste verblijfplaats in deze bomen kunnen hebben, zijn de Rosse vleermuis (*Nyctalus noctula*), de Ruige dwergvleermuis (*Pipistrellus nathusii*), de Watervleermuis (*Myotis daubentonii*), de Gewone grootoorvleermuis (*Plecotus auritus*) en de Franjestaart (*Myotis nattereri*). Om deze reden kan aanwezigheid van vaste verblijfplaatsen van vleermuizen binnen het plangebied op basis van het veldbezoek niet met voldoende zekerheid worden uitgesloten.

Het plangebied kan daarnaast in de huidige situatie voor zowel de grotere vleermuissoorten, zoals de Laatvlieger (*Eptesicus serotinus*) als voor de kleinere soorten zoals de Gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*) een functie vervullen als foerageergebied. De grote soorten hebben weinig beschutting nodig, waardoor zij het hele plangebied kunnen gebruiken om te jagen. Kleinere vleermuissoorten kunnen de begroeiing gebruiken als beschutting tijdens het jagen. Met name boven de aanwezige poelen en plassen en in en nabij de bosschages komt geschikt foerageergebied voor vleermuizen voor.

Binnen of op de grenzen van het plangebied zijn geen essentiële vliegroutes aanwezig. Dit omdat binnen of op de grenzen van het plangebied geen aaneengesloten, langere, lijnvormige elementen, zoals bomenrijen voorkomen.

Foto 7: Holtes en spleten in boom die voor vleermuizen kunnen dienen als vaste verblijfplaats

Figuur 5: Locaties van bomen met vleermuisgeschikte holtes (rode stippen)

Grondgebonden zoogdieren

Tijdens het veldbezoek zijn, ondanks intensief onderzoek, binnen het plangebied geen sporen (eekhoornnesten, vraatsporen, loopsporen) van de beschermde Eekhoorn, aangetroffen, waardoor aanwezigheid van vaste verblijfplaatsen van de Eekhoorn binnen het plangebied op basis van het veldbezoek met voldoende zekerheid kan worden uitgesloten.

Wel zijn onder een schuurtje binnen het plangebied grondholen aangetroffen die mogelijk duiden op aanwezigheid van de Das (foto's 8 en 9 en figuur 6 op de volgende pagina). Op basis van het veldbezoek kon niet met voldoende zekerheid worden vastgesteld of deze holen al dan niet nog in gebruik zijn door exemplaren van de Das. Volgens een omwonende zijn ongeveer twee maanden voor het veldbezoek twee dassen dood gevonden op de Dijkgraaf de Leeuwweg, nabij het plangebied. Naast deze holen zijn ook grondholen aangetroffen onder een container binnen het plangebied (foto's 10 en 11 en figuur 6 op de volgende pagina). De holen binnen het plangebied kunnen ook dienst doen als schuilplaats voor de beschermde Steenmarter. Het plangebied maakt daarnaast mogelijk een (klein) onderdeel uit van het foerageergebied van de Das en de Steenmarter.

Om deze redenen kan, op basis van het veldbezoek, aanwezigheid van (een vaste verblijfplaats van) de beschermde Das en Steenmarter binnen het plangebied niet met voldoende zekerheid worden uitgesloten.

Foto 8 : Grondholen onder schuurtje

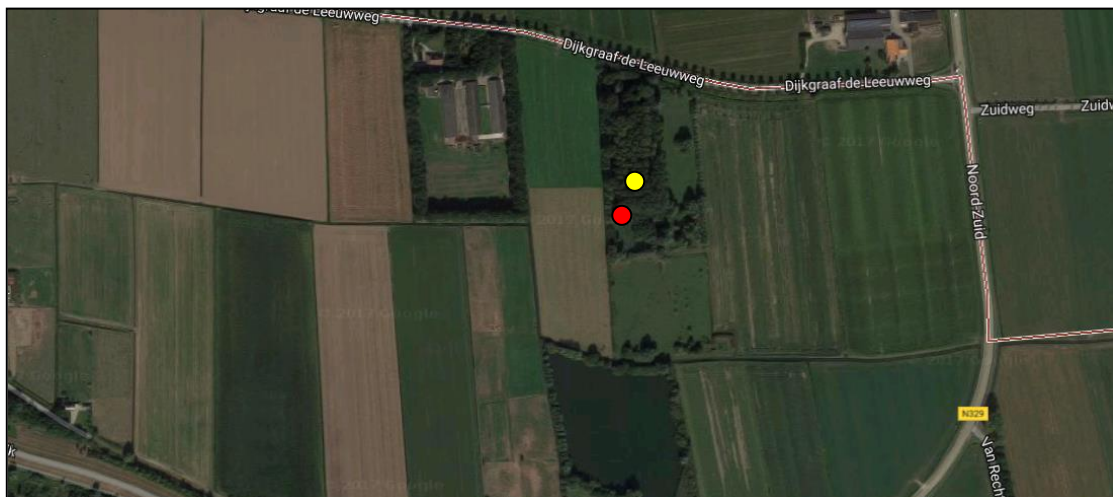
Foto 9: Grondholen onder schuurtje

Foto 10: Grondholen onder container

Foto 11: Grondholen onder container

Figuur 6: Holen onder container (rode stip) en holten onder schuurtje (gele stip)

Vogels met een vaste verblijfplaats

De bebouwing binnen het plangebied vormt geen geschikte verblijfplaats voor de Gierzwaluw en de Huismus. Dit vanwege het ontbreken van geschikte dakpannen en andere geschikte openingen waaronder/waarin ze hun nesten kunnen maken. Ook voor andere vogelsoorten met een vaste verblijfplaats, zoals de Kerkuil (*Tyto alba*) en de Steenuil (*Athene noctua*), is de bebouwing, vanwege het ontbreken van geschikte in-

vliegopeningen niet geschikt. Tijdens de veldbezoeken op 2 en 3 augustus zijn ook geen sporen gevonden of waarnemingen gedaan van vogelsoorten die een vaste verblijfplaats in de bebouwing kunnen hebben. Wel bevinden zich in een houten schuurtje binnen het plangebied (foto 9) zeven nesten van de Boerenzwaluw (*Hirundo rustica*).

In de bomen binnen het plangebied zijn wel een aantal nesten aangetroffen die geschikt zijn om te dienen als horst voor vogelsoorten met een vaste verblijfplaats, zoals de Buizerd, de Sperwer, de Boomvalk of de Ransuil (figuur 7). Tijdens het veldbezoek is bovendien territoriumindicerend gedrag van de Sperwer binnen het plangebied waargenomen. De Steenuil zou daarnaast een broedplaats kunnen hebben in één van de boomholtes binnen het plangebied. Voor de Ransuil zouden bomen binnen het plangebied tevens van belang kunnen zijn als roestplaats (gemeenschappelijke slaapplaats). Om deze redenen kan de aanwezigheid van jaarrond beschermde verblijfplaatsen van vogels binnen het plangebied, op basis van het veldbezoek, niet met voldoende zekerheid worden uitgesloten. Ook de aanwezigheid van roestplaatsen van de Ransuil in bomen binnen het plangebied kan niet met voldoende zekerheid worden uitgesloten. Bovendien zou het plangebied een (klein) onderdeel uit kunnen maken van het foerageergebied van deze vogelsoorten met een vaste verblijfplaats.

Tot slot zijn de aanwezige bomen en bosschages in het plangebied van belang als broedplaats, foerageergebied en schuilplaats voor overige broedvogelsoorten, zoals bijvoorbeeld de Houtduif (*Columba palumbus*) en de Merel (*Turdus merula*). Ook grondbroeders, zoals de Kievit (*Vanellus vanellus*) en de Scholekster (*Haematopus ostralegus*), kunnen van het plangebied gebruik maken als broedlocatie. Dit zijn echter geen soorten met een vaste verblijfplaats. Met deze soorten hoeft alleen in het broedseizoen rekening gehouden te worden.

Figuur 7: Nesten die kunnen dienen als horst voor vogels met een vaste verblijfplaats (gele stippen)

Amfibieën

De Poelkikker komt in Nederland vooral in het oosten en zuiden voor. Het is een zon- en warmteminnende soort met een voorkeur voor onbeschaduwde wateren. De oeverzone moet bij voorkeur goed begroeid zijn en het water is vaak vrij omvangrijk of maakt deel uit van een groter complex van wateren. De Poelkikker is een kritische soort, die houdt van voedselarm, schoon water. Hij heeft een voorkeur voor zwak zure, stilstaande wateren in bos- en heidegebieden op de hogere zandgronden. Hij komt voor in venen, poelen en watergangen in hoogveengebieden, en in uiterwaarden. Hoewel de Poelkikker een zeer duidelijke voorkeur heeft voor de landschapstypen heide en hoogveen, wordt de soort ook waargenomen in halfnatuurlijke graslanden, agrarisch gebied en laagveen.

De poelen en plassen met begroeide oevers binnen het plangebied vormen geschikt voortplantingsbiotoop voor de Poelkikker. Het landhabitat is niet optimaal geschikt als leefgebied voor de Poelkikker (het betreft geen heide of hoogveen). Omdat de soort echter ook wordt aangetroffen in halfnatuurlijke graslanden en agrarisch gebied, kan aanwezigheid van deze soort binnen het plangebied op basis van het veldbezoek niet met voldoende zekerheid worden uitgesloten.

De Kamsalamander heeft een voorkeur voor relatief grote, diepe en stilstaande wateren die tenminste gedeeltelijk begroeid zijn met waterplanten en niet zijn verontreinigd. Qua landhabitat heeft de Kamsalamander een voorkeur voor het kleinschalige cultuurlandschap. Plekken met bosjes, hagen en bomen hebben de voorkeur boven weiland en ander open terrein. Het plangebied vormt, vanwege de aanwezigheid van geschikt voortplantingswater en landbiotoop een geschikt leefgebied voor de Kamsalamander. Hoewel de Kamsalamander tijdens het steekproefsgewijs bevissen van de watergangen binnen het plangebied niet is aangetroffen (wel zijn 16 exemplaren van de Kleine watersalamander *Lissotriton vulgaris* aangetroffen), kan aanwezigheid van deze soort, op basis van het veldbezoek, niet met voldoende zekerheid worden uitgesloten.

Vissen

Bij het steekproefsgewijs bevissen van de watergangen, poelen en plassen binnen het plangebied zijn geen beschermde vissoorten aangetroffen. Vanwege de geleverde onderzoeksinspanning kan met voldoende zekerheid gesteld worden dat beschermde vissoorten niet aanwezig zijn in het oppervlaktewater binnen het plangebied. De gevangen soorten en aantallen worden weergegeven in tabel 2 op de volgende pagina.

Tabel 2: Gevangen vissoorten en aantallen

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Aantal
Driedoornige stekelbaars	<i>Gasterosteus aculeatus</i>	216
Tienddoornige stekelbaars	<i>Pungitius pungitius</i>	4
Bittervoorn	<i>Rhodeus amarus</i>	2
Marmergrondel	<i>Proterorhinus semilunaris</i>	2
Brasem	<i>Abramis brama</i>	4
Vetje	<i>Leucaspis delineatus</i>	14
Zeelt	<i>Tinca tinca</i>	12
Blankvoorn	<i>Rutilus rutilus</i>	3

Watergebonden ongewervelden

In geen van de slakkenmonsters die bij het veldbezoek meegenomen zijn, is de Platte schijfhoren aangetroffen. Vanwege de geleverde onderzoeksinspanning, kan met voldoende zekerheid gesteld worden dat deze soort ook niet aanwezig is in het oppervlaktewater binnen het plangebied. Tabel 3 geeft een overzicht van de soorten waterslakken die wel in de slakkenmonsters aanwezig waren.

Tabel 3: Gevonden soorten waterslakken en aantallen

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Aantal
Grote diepslak	<i>Bithynia tentaculata</i>	22
Witte schijfhoren	<i>Gyraulus albus</i>	1
Posthorenslak	<i>Planorbis barbus</i>	1
Gewone poelslak	<i>Lymnaea stagnalis</i>	5
Ovale poelslak	<i>Radix balthica</i>	5
Spitse moeraslak	<i>Viviparus contectus</i>	5
Gewone schijfhoren	<i>Planorbis planorbis</i>	2

Vaatplanten

Tijdens het veldbezoek zijn er geen beschermde vaatplanten aangetroffen binnen het plangebied. Er kan geconstateerd worden dat het plangebied, vanwege de voedselrijke omstandigheden, ook geen geschikt biotoop vormt voor beschermde vaatplanten.

6. Effecten, verplichtingen en aanbevelingen

Vleermuizen

De bebouwing binnen het plangebied is niet geschikt om te dienen als vaste verblijfplaats voor vleermuizen. Ook zijn binnen of op de grenzen van het plangebied geen essentiële vliegroutes voor vleermuizen aanwezig. Nadelige effecten op verblijfplaatsen in bebouwing en op essentiële vliegroutes kunnen daarom worden uitgesloten.

Binnen het plangebied zijn wel bomen met holtes aanwezig die geschikt zijn om te dienen als vaste verblijfplaats voor vleermuizen. Daarnaast zou het plangebied een belangrijk onderdeel kunnen zijn van het foerageergebied van vleermuizen. Om de effecten van de voorgenomen plannen op vleermuizen te bepalen, is aanvullend vleermuisonderzoek nodig. Alleen dan kan bepaald worden of er bij de voorgenomen werkzaamheden sprake is van overtreding van artikel 3.5, lid 4 van de Wet natuurbescherming.

Leidraad voor vleermuisonderzoek is het vleermuisprotocol van 2017. Vleermuizen gebruiken gedurende het jaar verschillende verblijfplaatsen (i.e. kraamplaats, zomerverblijfplaats, paarverblijf, winterverblijfplaats, jachtgebied). Het vleermuisprotocol stelt dat ten minste vier inventarisatiemomenten nodig zijn om een goed beeld te krijgen van de waarde van een boomholte als verblijfplaats. In de periode half mei - half juli moeten twee inventarisaties worden uitgevoerd en in de periode half augustus - eind september ook twee. Het aanvullend onderzoek naar foerageergebieden bestaat uit twee inventarisatiemomenten in de periode half april - half oktober, waarvan ten minste één plaatsvindt in de kraamperiode (half mei - half juli). Afhankelijk van de resultaten wordt bepaald of maatregelen en/of een ontheffing nodig zijn.

Grondgebonden zoogdieren

Binnen het plangebied zijn mogelijk vaste verblijfplaatsen van de Das en de Steenmarter aanwezig. Ook zou het plangebied onderdeel uit kunnen maken van hun functionele leefomgeving. Om de functie van het plangebied voor deze soorten te bepalen, en om te bepalen of er bij de voorgenomen werkzaamheden sprake is van een eventuele overtreding van de Wet natuurbescherming, is aanvullend onderzoek nodig. Het aanvullend onderzoek naar de aan- of afwezigheid van de Boomarter en de Das bestaat uit het op geschikte locaties binnen het plangebied plaatsen en controleren van wildcamera's. Daarnaast dient, volgens het kennisdocument van de Das, dat in opdracht van de provincies is opgesteld door BIJ12, 3x verspreid over het jaar gezocht te worden naar dassensporen en zal navraag gedaan worden bij omwonenden en instanties (BIJ12, 2017a).

Afhankelijk van de resultaten wordt bepaald of maatregelen en/of een ontheffing nodig zijn.

Vogels met een vaste verblijfplaats

Verblijfplaatsen van de Buizerd, de Sperwer, de Boomvalk, de Steenuil en de Ransuil, zijn jaarrond beschermd onder de Wet natuurbescherming. Binnen het plangebied zijn nesten en boomholtes aangetroffen die mogelijk dienst doen als broedlocatie voor de Buizerd, de Sperwer, de Boomvalk, de Steenuil of de Ransuil. Om de functie van het plangebied voor deze soorten te bepalen en om aanwezigheid van jaarrond beschermde verblijfplaatsen binnen het plangebied aan te kunnen tonen, dan wel uit te kunnen sluiten is aanvullend onderzoek nodig.

Het aanvullend onderzoek naar het mogelijke gebruik van de nesten door de Buizerd wordt uitgevoerd volgens het kennisdocument van de Buizerd dat in opdracht van de provincies is opgesteld door BIJ12. Dit onderzoek bestaat uit maximaal vier veldbezoeken in de periode maart - half mei met ten minste tien dagen ertussen (BIJ12, 2017b). Voor de Sperwer en Boomvalk is geen kennisdocument beschikbaar, maar het onderzoek naar verblijfplaatsen van deze soorten kan gecombineerd worden met het onderzoek naar de Buizerd. Ook tijdens de aanvullende onderzoeken naar andere soort-(groep)en zal gelet worden op de aanwezigheid van vogels met een vaste verblijfplaats binnen het plangebied. Afhankelijk van de resultaten wordt bepaald of maatregelen en/of een ontheffing nodig zijn.

Het aanvullend onderzoek naar de Steenuil wordt uitgevoerd volgens de soortinventarisatieprotocollen van het Netwerk Groene Bureaus en bestaat uit drie avondbezoeken en een dagbezoek in de periode februari - eind april (Netwerk Groene Bureaus, 2017). Tijdens de avondbezoeken zullen baltsroepen van de Steenuil worden afgespeeld en zal gelet worden op nestindicatieve waarnemingen, zoals nestbouw, transport van voedsel naar het nest, alarmroepjes, afvliegende ouders en jongen op het nest. Tijdens het dagbezoek zal gezocht worden naar sporen (braakballen, uitwerpselen, prooi-resten) en nestplekken. Voor de Ransuil is geen inventarisatieprotocol beschikbaar. Om deze reden zal tijdens het onderzoek naar de Steenuil, evenals tijdens het aanvullend vleermuisonderzoek, tevens op deze soort worden gelet. Afhankelijk van de resultaten wordt bepaald of maatregelen en/of een ontheffing nodig zijn.

Binnen het plangebied zijn mogelijk bomen aanwezig die dienst doen als roestplaats voor de Ransuil. Bij kapwerkzaamheden in de periode augustus - maart, dient van tevoren door een ecologisch deskundige te worden bepaald of de te kappen bomen al dan niet in gebruik zijn als roestplaats. Wanneer wordt vastgesteld dat de te kappen bomen in gebruik zijn als roestplaats, kan pas worden gestart met de kapwerkzaamheden van de betreffende bomen als de Ransuil zijn winterroestplaats heeft ingeruild voor zijn broedbiotoop (globaal van half februari tot en met eind juli).

Ook zijn zeven nesten van de Boerenzwaluw aangetroffen. De Boerenzwaluw valt onder categorie 5 van de Wet natuurbescherming. Verblijfplaatsen van deze soort zijn alleen jaarrond beschermd als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat recht-

vaardigen. Omdat in de omgeving van het plangebied echter voldoende alternatieve broedplekken voor deze soort aanwezig zijn, in de vorm van stallen en boerenschuren, zijn de broedplaatsen van deze boerenzwaluwen alleen beschermd als ze aan het broeden zijn/zolang de jongen nog niet zijn uitgevlogen. De broedperiode van de Boerenzwaluw duurt globaal van begin april tot half oktober. De bebouwing mag alleen worden gesloopt als de nesten leeg zijn.

Ten aanzien van overige broedvogels, wordt aangeraden om werkzaamheden waarbij broedplaatsen verloren kunnen gaan of broedsels verstoord kunnen worden, zoals kapwerkzaamheden, sloopwerkzaamheden en het verwijderen van vegetatie, buiten het broedseizoen van vogels (globaal van half maart t/m half juli)* uit te voeren. Indien dergelijke werkzaamheden toch binnen het broedseizoen plaatsvinden, dient voorafgaand aan de werkzaamheden door een ecologisch deskundige te worden vastgesteld of er broedende vogels binnen de invloedssfeer van de werkzaamheden aanwezig zijn. Wanneer er broedgevallen worden vastgesteld, dient door de deskundige bepaald te worden of er sprake is van een wezenlijke invloed op de populatie van de betreffende vogelsoort. Mogelijk dienen maatregelen genomen te worden om nadelige effecten te voorkomen.

** Voor het broedseizoen wordt in de Wet natuurbescherming geen standaardperiode gehanteerd. Onder andere afhankelijk van de vogelsoort en de weersomstandigheden kan deze periode langer dan wel korter zijn.*

Amfibieën

Het plangebied vormt een geschikt leefgebied voor de beschermde Kamsalamander en een matig geschikt leefgebied voor de beschermde Poelkikker. Middels aanvullend onderzoek dient te worden bepaald of deze soorten ook daadwerkelijk binnen het plangebied aanwezig zijn. Het aanvullend onderzoek naar deze soorten wordt uitgevoerd volgens de soortinventarisatieprotocollen van het Netwerk Groene Bureaus.

Het onderzoek naar de Kamsalamander bestaat uit meerdere bezoeken in de periode april - augustus. In deze periode zullen de watergangen twee tot vier keer worden bemonsterd met behulp van schepnetten (met ten minste 20 dagen tussen de veldbezoeken). In de periode april - juni zal daarnaast twee maal worden gezocht naar eitjes van de soort en in de periode april - juli zullen twee avondbezoeken plaatsvinden waarbij met een zaklamp wordt gezocht naar volwassen dieren (Netwerk Groene Bureaus, 2017).

Het aanvullend onderzoek naar de Poelkikker bestaat uit twee veldbezoeken (met ten minste 10 dagen ertussen) in de periode mei - september, waarbij groene kikkers worden gevangen en op zicht in de hand worden gedetermineerd (Netwerk Groene Bu-

reus, 2017). Dit onderzoek kan gecombineerd worden met het aanvullend onderzoek naar de Kamsalamander.

Afhankelijk van de resultaten wordt bepaald of maatregelen en/of een ontheffing nodig zijn.

Vissen

In het oppervlaktewater binnen het plangebied zijn geen beschermde vissoorten aangetroffen. Verdere maatregelen of een ontheffing zijn daarom, ten aanzien van deze soortgroep, niet nodig. Ten aanzien van de (onbeschermde) in de watergang voorkomende vissen dient wel altijd de algemene Zorgplicht in acht te worden genomen.

Watergebonden ongewervelden

De Platte schijfhoren is niet aangetroffen in het oppervlaktewater binnen het plangebied. Om deze redenen bestaan er, ten aanzien van deze soort, geen verplichtingen vanuit de Wet natuurbescherming en zijn een ontheffing of maatregelen niet nodig.

Vaatplanten

Binnen het plangebied zijn geen beschermde vaatplanten aangetroffen. Deze worden op basis van biotoopkenmerken van het plangebied ook niet verwacht. Om deze reden bestaan er, anders dan de algemene zorgplicht, geen verplichtingen vanuit de Wet natuurbescherming ten aanzien van vaatplanten.

Zorgplicht

Tenslotte geldt voor alle plant- en diersoorten (ook de onbeschermde) de zorgplicht uit artikel 1.11 van de Wet natuurbescherming. Deze houdt in dat mogelijke nadelige gevolgen voor planten en dieren, voor zover redelijk, zoveel mogelijk vermeden moeten worden. Manieren om aan de zorgplicht te voldoen zijn bijvoorbeeld:

- Er wordt gelegenheid gegeven aan amfibieën en grondgebonden zoogdieren, die tijdens de werkzaamheden worden gevonden, te vluchten of zich te verplaatsen naar een schuilplaats buiten het bereik van de werkzaamheden. Dit gebeurt door onder andere vegetatie of bodemmateriaal (takken, stronken, steenhopen) gefaseerd en van binnen naar buiten te verwijderen;
- In verband met verstoring van aanwezige dieren worden de werkzaamheden zoveel mogelijk overdag uitgevoerd.

Tijdens de bouwfase moet rekening gehouden worden met de kans op vestiging door (beschermde) pionierssoorten, zoals bijvoorbeeld de Kleine plevier (*Charadrius dubius*) en Oeverzwaluw (*Riparia riparia*). De volgende maatregelen worden getroffen om de kans hierop zo klein mogelijk te houden:

- Er wordt voorkomen dat in de broedtijd van de Oeverwaluw steilwanden in zandlichamen op het bouwterrein aanwezig zijn. Mocht er toch sprake zijn van broedgevallen, dan wordt met de werkzaamheden gewacht totdat nestholtes niet meer in gebruik zijn;
- Voorbelast terrein kan aantrekkelijk zijn voor een soort als de Kleine plevier. Als er sprake is van een broedgeval, dan wordt met de werkzaamheden gewacht totdat de eieren uitgekomen zijn.

Referenties

BIJ12, 2017a. *Kennisdocument DAS Meles meles, Versie 1.0, juli 2017*. Beschikbaar op het World Wide Web via: <https://www.bij12.nl/assets/BIJ12-2017-003-Kennisdocument-Das-1.0.pdf>

BIJ12, 2017b. *Kennisdocument Buizerd Buteo buteo, Versie 1.0, juli 2017*. Beschikbaar op het World Wide Web via: <https://www.bij12.nl/assets/BIJ12-2017-002-Kennisdocument-Buizerd-1.0.pdf>

BIJ12, 2017c. *Kennisdocument Steenuil Athene Noctua, Versie 1.0, juli 2017*. Beschikbaar op het World Wide Web via: <https://www.bij12.nl/assets/BIJ12-2017-019-Kennisdocument-Steenuil-1.0.pdf>

BIJ12, 2017d. *Kamsalamander Triturus cristatus, Versie 1.0, juli 2017*. Beschikbaar op het World Wide Web via: <https://www.bij12.nl/assets/BIJ12-2017-010-Kennisdocument-Kamsalamander-1.0.pdf>

BIJ12, 2017e. *Poelkikker Rana lessonae, Versie 1.0, juli 2017*. Beschikbaar op het World Wide Web via: <https://www.bij12.nl/assets/BIJ12-2017-014-Kennisdocument-Poelkikker-1.0.pdf>

Database NWC

Netwerk Groene Bureaus, 2017. *Soortinventarisatieprotocollen in het kader van de Wet natuurbescherming (versie juli 2017)*. Beschikbaar op het World Wide Web via: <https://www.netwerkgroenebureaus.nl/werken-aan-kwaliteit/soortinventarisatieprotocollen/protocollen-vis-amfibie-reptiel-vogel>

Ravon.nl

Waarneming.nl

Bijlage 1: Beschermde soorten Wet Natuurbescherming

In het kader van de Wet Natuurbescherming worden alle in Europa voorkomende en in het wild levende vogels beschermd en onderstaande soorten uit overige soortgroepen:

Amfibieën

Habitatrichtlijn

Boomkikker
Geelbuikvuurpad
Heikikker
Kamsalamander
Knoflookpad
Poelkikker
Rugstreeppad
Vroedmeesterpad

Overige soorten

Alpenwatersalamander
Bruine kikker
Gewone pad
Kleine watersalamander
Meerkikker
Middelste groene kikker/bastaard kikker
Vinpootsalamander
Vuursalamander

Vissen

Habitatrichtlijn

Houting
Steur

Overige soorten

Beekdonderpad
Beekprik
Elrits
Gestippelde alver
Grote modderkruiper
Kwabaal

Zeezoogdieren

Habitatrichtlijn

Bruinvis

Bultrug

Butskop
Dwergpotvis
Gestreepte dolfin
Dwergvinvis
Gewone dolfin
Gewone spitsdolfijn
Gewone vinvis
Griend
Grijze dolfin
Kleine zwaardwalvis
Narwal
Noordse vinvis
Orca
Potvis
Spitsdolfijn van gray
Tuimelaar
Walrus
Witflankdolfijn
Witsnuitdolfijn
Witte dolfin

Vleermuizen

Habitatrichtlijn

Baardvleermuis
Bechsteins vleermuis
Bosvleermuis
Brandts vleermuis
Fanjestaart
Gewone dwergvleermuis
Gewone grootoorvleermuis
Grijze grootoorvleermuis
Grote hoefijzerneus
Grote rosse vleermuis
Ingekorven vleermuis

Kleine

dwergvleermuis
Kleine hoefijzerneus
Laatvlieger
Meervleermuis
Mopsvleermuis
Noordse vleermuis
Rosse vleermuis
Ruige dwergvleermuis
Tweekleurige vleermuis
Vale vleermuis
Watervleermuis

Landzoogdieren

Habitatrichtlijn

Bever
Hamster
Hazelmuis
Lynx
Noordse woelmuis
Otter
Wilde kat
Wolf

Overige soorten

Aardmuis
Boommarter
Bosmuis
Bunzing
Damhert
Das
Dwergmuis
Dwergspitsmuis
Edelhert
Eekhoorn
Egel
Eikelmuis
Gewone bosspitsmuis

Gewone zeehond

Grijze zeehond
Grote bosmuis
Haas
Hermelijn
Huisspitsmuis
Konijn
Molmuis
Ondergrondse woelmuis
Ree
Rosse woelmuis
Steenmarter
Tweekleurige bosspitsmuis
Veldmuis
Veldspitsmuis
Vos
Waterspitsmuis
Wezel
Wild zwijn
Woelrat

Kreeftachtigen

Overige soorten

Europese rivierkreeft

Weekdieren

Habitatrichtlijn

Bataafse stroommossel
Platte schijfhoren

**Sporenplanten-
bladmossen**Habitatrichtlijn

Geel
schorpioenmos
Tonghaarmuts

**Sporenplanten-
varens**Habitatrichtlijn

Kleine vlotvaren

Overige soorten

Blaasvaren
Groensteel
Schubvaren

ZaadplantenHabitatrichtlijn

Drijvende
waterweegbree
Groenknolorchis
Kruipend
moerasscherm
Liggende raket
Zomerschroeforchis

Overige soorten

Akkerboterbloem
Akkerdoornzaad
Akkerogentroost
Beklierde
ogentroost
Berggamander
Bergnachtorchis
Blauw guichelheil
Bokkenorchis
Bosboterbloem
Bosdravik
Brave hendrik
Brede wolfsmelk
Breed wollegras
Bruinrode
wespenorchis
Dennenorchis
Dreps
Echte gamander
Fanjegentiaan
Geelgroene
wespenorchis
Geplooid
vrouwenmantel
Getande veldsla
Gevlekt
zonneroosje
Glad biggenkruid

Gladde zegge
Groene nachtorchis
Groot spiegelklokje
Grote bosaardbei
Grote
leeuwenklauw
Honingorchis
Kalkboterbloem
Kalketrip
Karthuiseranjier
Karwijselie
Kleine ereprijs
Kleine schorseneer
Kleine wolfsmelk
Kluwenklokje
Knollathyrus
Knolspirea
Korensla
Kranskarwij
Kruiptijm
Lange zonnedaauw
Liggende ereprijs
Moeragamander
Muurbloem
Naakte lathyrus
Naaldenkervel
Pijlscheefkelk
Roggelelie
Rood
peperboompje
Rozenkransje
Ruw parelzaad
Scherpkruid
Schubzegge
Smalle raai
Spits havikskruid
Steenbraam
Stijve wolfsmelk
Stofzaad
Tengere distel
Tengere veldmuur
Trosgamander
Veenbloembies
Vliegenorchis
Vroege ereprijs
Wilde averuit
Wilde ridderspoor
Wilde weit
Wolfskers
Zandwolfsmelk
Zinkviooltje
Zweedse kornoelje

DagvlindersHabitatrichtlijn

Apollovlinder
Boszandoog
Donker
pimpernelblauwtje
Grote vuurvlinder
Moerasparelmoer-
vlinder
Pimpernelblauwtje
Tijmblauwtje
Zilverstreephooi-
beestje

Overige soorten

Aardbeivlinder
Bosparelmoer-
vlinder
Bruin dikkopje
Bruine eikenpage
Duinparelmoer-
vlinder
Gentiaanblauwtje
Grote
parelmoervlinder
Grote vos
Grote
weerschijnvlinder
lepenpage
Kleine heivlinder
Kleine
ijsvogelvlinder
Kommavvlinder
Sleedoornpage
Spiegeldikkopje
Veenbesblauwtje
Veenbesparel-
moervlinder
Veenhooibeestje
Veldparelmoer-
vlinder
Zilveren maan

NachtvlindersHabitatrichtlijn

Teunisbloempijl-
staart

HaftenHabitatrichtlijn

Oeveraas

LibellenHabitatrichtlijn

Bronslibel
Gaffellibel

Gevlekte
witsnuitlibel
Groene
glazenmaker
Mercurwaterjuffer
Noordse
winterjuffer
Oostelijke
witsnuitlibel
Rivierrombout
Sierlijke
witsnuitlibel

Overige soorten

Beekrombout
Bosbeekjuffer
Donkere
waterjuffer
Gevlekte glanslibel
Gewone bronlibel
Hoogveenglanslibel
Kempense
heidlibel
Speerwaterjuffer

KeversHabitatrichtlijn

Brede
geelrandwaterroof-
kever
Gestreepte
waterroofkever
Juchtleerkever
Vermiljoenkever

Overige soorten

Vliegend hert

ReptielenHabitatrichtlijn

Dikkopschildpad
Gladde slang
Kemp's
zeeschildpad
Lederschildpad
Muurhagedis
Soepschildpad
Zandhagedis

Overige soorten

Adder
Hazelworm
Levendbarende
hagedis
Ringslang

Bijlage 2: Vleermuizen en ruimtelijke ingrepen

Vleermuizen en hun leefgebied worden beschermd door de Wet natuurbescherming. In deze wet is bepaald dat in het geval van een ruimtelijke ingreep ruim van tevoren bekeken moet worden of de ingreep nadelige invloed kan hebben op vleermuizen en hoe hiermee omgegaan moet worden.

Verblijfplaatsen

Vleermuizen maken het hele jaar door gebruik van verschillende verblijfplaatsen (o.a. in bomen en gebouwen). Vleermuisverblijfplaatsen zijn op te delen in verschillende typen: winterverblijfplaats (waar overwinterd wordt), dagkwartieren (waar de mannetjes in de kraamkolonieperiode overdag zitten, alleen of in kleine groepjes), kraamkolonies (vrouwtjes en hun jongen, vaak in grote groepen), paarverblijven (waar gepaard wordt, vaak in het najaar, soms gelijk aan de winterverblijfplaats) en tussenkwartieren (gebruikt in de periode tussen overwinteren en de zomerperiode in). Per type verblijfplaats gebruiken vleermuizen vaak meerdere verblijven waar tussen gewisseld wordt, bijvoorbeeld wanneer elders het klimaat geschikter is of om aan parasieten te ontkomen. Vleermuizen zijn wel zeer honkvast wat betreft de typen verblijven die ze gebruiken. Dit betekent dat hun verblijven belangrijk zijn voor instandhouding van de populatie en dat deze daarom beschermd worden door de wet.

Sinds mei 2009 is het Vleermuisprotocol vastgesteld. Dit is opgesteld door het Netwerk Groene Bureaus en de Zoogdiervereniging VZZ in overleg met de Dienst Landelijk Gebied (DLG) en de Gegevensautoriteit Natuur (GaN). Het protocol dient als leidraad voor het bepalen hoe en hoe vaak geïnventariseerd moet worden om te voldoen aan de wetgeving. Voor het bepalen of een gebouw of een potentieel geschikte boom van belang is als vleermuisverblijfplaats, is over het algemeen een langlopend onderzoek nodig (van april/mei t/m september/oktober) en zijn 4 tot 7 bezoeken nodig. Om onnodige vertraging te voorkomen, wordt daarom aangeraden om in de planning van de voorgenomen plannen rekening te houden met deze onderzoeksperiode.

Maatregelen ten behoeve van vleermuizen zijn nodig:

- indien sprake is van een verblijfplaats die van significant belang is of zou kunnen zijn en/of;
- indien vleermuizen aangetroffen zijn.

Er is sprake van een significant belangrijke verblijfplaats (ook wel vaste verblijfplaats genoemd, een verblijfplaats die van belang is voor een populatie) als:

- er sprake is van een kraamkolonie;
- er sprake is van een belangrijke overwinteringsplaats of paarplaats;
- er geen alternatieve verblijfplaatsen in de directe omgeving beschikbaar zijn;
- de gunstige staat van instandhouding van de (populatie van) de soort in het geding is bij het verdwijnen van de verblijfplaats.

De te nemen maatregelen moeten er voor zorgen dat verbodsbepalingen uit de Wet natuurbescherming niet overtreden worden. Dit betekent dat er geen dieren gedood, verwond of actief verstoord mogen worden en dat in geval van significant belangrijke verblijfplaatsen deze behouden

moeten blijven of anders tijdig op een goede manier vervangen dienen te worden. De functie die het leefgebied voor de betreffende populatie vervult, moet onverminderd blijven bestaan.

Om te voorkomen dat dieren gedood, verwond of actief verstoord worden, kunnen de volgende mitigerende maatregelen nodig zijn:

- niet slopen in de winterslaaperperiode (in deze periode kan zelden met zekerheid worden vastgesteld dat vleermuizen afwezig zijn in een potentieel geschikt en onoverzichtelijk object, omdat ze dan ook 's nachts passief zijn. Dat maakt ze in deze periode overigens extra kwetsbaar);
- vlak voor de sloop onderzoeken of er individuen aanwezig zijn in het te slopen object. Zijn deze wel aanwezig dan geldt dat gewacht moet worden tot het dier of de dieren weg zijn.

Om zeker te weten of de mitigerende maatregelen voldoende zijn kan een ontheffing aangevraagd worden bij de provincie waarin de ingreep plaatsvindt. Een afwijzingsbrief, die stelt dat geen ontheffing nodig is, 'omdat als de voorgestelde maatregelen genomen worden er immers geen verboden overtreden worden' geldt als goedkeuring van de voorgestelde maatregelen. Zijn de maatregelen niet voldoende, dan moeten deze aangepast worden. Als dat niet mogelijk is of wanneer compenserende maatregelen nodig zijn (bijvoorbeeld aanbieden van alternatieve verblijfplaatsen), is een ontheffing nodig. Deze wordt alleen verstrekt in geval van projecten waarbij sprake is van een groot openbaar belang.

Jachtgebied en vliegroutes

Naast verblijfplaatsen bestaat het leefgebied van vleermuizen ook uit foerageergebied en vliegroutes (vaak bomenrijen of waterlopen). Deze zijn ook beschermd als zij van significant belang zijn. Zij gelden als significant belangrijk indien bij aantasting de functionaliteit van de verblijfplaats(en) in het geding komt. Is dat het geval, dan zijn maatregelen nodig die dit voorkomen, anders is een ontheffing nodig. Ook hier geldt dat deze alleen verstrekt wordt in geval van projecten waarbij sprake is van een groot openbaar belang.

Bijlage 3: Vogels en ruimtelijke ingrepen

Als mitigerende maatregelen genomen kunnen worden om de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats te garanderen, hoeft geen ontheffing van de Wet natuurbescherming aangevraagd te worden. Om zeker te weten of de mitigerende maatregelen voldoende zijn en er inderdaad geen ontheffing nodig is, kan een ontheffing aangevraagd worden om de maatregelen (goed) te laten keuren. Indien goedgekeurd, wordt door de provincie een “positieve afwijzing” afgegeven.

Als geen maatregelen genomen kunnen worden om de functionaliteit van de voortplantings- en/of rust- en verblijfplaats te garanderen of wanneer compenserende maatregelen nodig zijn (bijvoorbeeld het aanbieden van alternatieve verblijfplaatsen), dient een ontheffing aangevraagd te worden op grond van een wettelijk belang uit de Vogelrichtlijn.

De aanvraag wordt beoordeeld op de volgende punten:

- Is er een wettelijk belang?
- Is er een andere bevredigende oplossing?
- Komt de gunstige staat van instandhouding in gevaar?

“Ruimtelijke inrichting en ontwikkeling” of een “dwingende reden van groot openbaar belang” gelden echter niet als een wettelijk belang. Dit betekent dat de provincie in het kader van ruimtelijke ingrepen alleen een positieve afwijzing af kan geven.

Bescherming van vogelnesten

Artikel 3.1 lid 2 uit de Wet natuurbescherming luidt:

“Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen”.

Voorafgaand en tijdens de werkzaamheden moet rekening gehouden worden met eventueel aanwezige vogelnesten. Er is sprake van een nest wanneer er nestindicatief gedrag is waargenomen en/of er een broedsel aanwezig is. Het vernielen of beschadigen van een nest is verboden. Dit geldt voor alle vogelsoorten. De meeste vogels maken echter elk broedseizoen een nieuw nest of zijn goed in staat om een nieuw nest te maken. Deze vogelnesten voor eenmalig gebruik vallen alleen onder de bescherming van de Wnb wanneer het in gebruik is (tijdens het broedseizoen). Wanneer een dergelijk nest niet in gebruik is, is geen ontheffing nodig voor het vernielen of beschadigen ervan.

Verstoring van vogels is ook verboden, maar er bestaat een uitzondering voor verstoring die niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort (artikel 3.1 lid 5 Wnb). Dit betekent dat verstoring tijdens het broedseizoen toegestaan is, mits de staat van instandhouding van de betreffende vogelsoort gewaarborgd blijft.

Een (beperkt) aantal soorten bewoont het nest permanent of keert elk jaar terug naar hetzelfde nest. Verblijfplaatsen van deze vogelsoorten zijn niet alleen beschermd wanneer ze in gebruik zijn, maar het hele jaar:

1. Nesten die, behalve gedurende het broedseizoen als nest, buiten het broedseizoen in gebruik zijn als vaste rust- en verblijfplaats (voorbeeld: Steenuil).
2. Nesten van koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk zijn van bebouwing of biotoop. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (voorbeeld: Roek, Gierzwaluw en Huismus).
3. Nesten van vogels, zijnde geen koloniebroeders, die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (voorbeeld: Ooievaar, Kerkuil en Slechtvalk).
4. Vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen (voorbeeld: Boomvalk, Buizerd en Ransuil).

Tot slot is er nog een categorie 5: Nesten van vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen. Voor deze soorten is extra onderzoek nodig, ook al zijn hun nesten niet jaarrond beschermd; deze soorten zijn namelijk *wel* jaarrond beschermd als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen.

Hieronder de lijst met jaarrond beschermde vogelnesten:

Nesten van de volgende soorten zijn jaarrond beschermd indien ze nog in functie zijn:

Boomvalk	<i>Falco subbuteo</i>
Buizerd	<i>Buteo buteo</i>
Gierzwaluw	<i>Apus apus</i>
Grote gele kwikstaart	<i>Motacilla cinerea</i>
Havik	<i>Accipiter gentilis</i>
Huisemus	<i>Passer domesticus</i>
Kerkuil	<i>Tyto alba</i>
Oehoe	<i>Bubo bubo</i>
Ooievaar	<i>Ciconia ciconia</i>
Ransuil	<i>Asio otus</i>
Roek	<i>Corvus frugilegus</i>
Slechtvalk	<i>Falco peregrinus</i>
Sperwer	<i>Accipiter nisus</i>
Steenuil	<i>Athene noctua</i>
Wespendief	<i>Pernis apivorus</i>
Zwarte wouw	<i>Milvus migrans</i>

Nesten van de volgende soorten zijn niet jaarrond beschermd (categorie 5), maar hiervan is inventarisatie wel gewenst:

Blauwe reiger	<i>Ardea cinerea</i>
Boerenwaluw	<i>Hirundo rustica</i>
Bonte vliegenvanger	<i>Ficedula hypoleuca</i>
Boomklever	<i>Sitta europaea</i>
Boomkruiper	<i>Certhia brachydactyla</i>
Bosuil	<i>Strix aluco</i>
Brilduiker	<i>Bucephala clangula</i>
Draaihals	<i>Jynx torquilla</i>
Eider	<i>Somateria mollissima</i>
Ekster	<i>Pica pica</i>
Gekraagde roodstaart	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>
Glanskop	<i>Parus palustris</i>
Gauwe vliegenvanger	<i>Muscicapa striata</i>
Groene specht	<i>Picus viridis</i>
Grote bonte specht	<i>Dendrocopos major</i>
Hop	<i>Upupa epops</i>
Huiswaluw	<i>Delichon urbica</i>
IJsvogel	<i>Alcedo atthis</i>
Kleine bonte specht	<i>Dendrocopos minor</i>
Kleine vliegenvanger	<i>Ficedula parva</i>
Koolmees	<i>Parus major</i>
Kortsnavelboomkruiper	<i>Certhia familiaris macrodactyla</i>
Oeverwaluw	<i>Riparia riparia</i>
Pimpelmees	<i>Parus caeruleus</i>
Raaf	<i>Corvus corax</i>
Ruigpootuil	<i>Aegolius funereus</i>
Spreeuw	<i>Sturnus vulgaris</i>
Tapuit	<i>Oenanthe oenanthe</i>
Torenvalk	<i>Falco tinnunculus</i>
Zeearend	<i>Haliaeetus albicilla</i>
Zwarte kraai	<i>Corvus corone</i>
Zwarte mees	<i>Parus ater</i>
Zwarte roodstaart	<i>Phoenicurus ochruros</i>
Zwarte specht	<i>Dryocopus martius</i>